

Entropia – definicja klasyczna

**Można wykazać, że w cyklu Carnota,
a także w dowolnym procesie cyklicznym**

$$\oint \frac{dQ}{T} = 0$$

(symbol $\oint$ oznacza całkę po krzywej zamkniętej).

Taka równość zachodzi dla różniczki zupełnej funkcji dwóch zmiennych $f(x, y)$:

$$df = \frac{\partial f}{\partial x} dx + \frac{\partial f}{\partial y} dy$$

$$\oint df = 0$$

To znaczy, że można zdefiniować nową funkcję stanu S równaniem

$$dS = \frac{dQ}{T}$$

gdzie $S = f(p, T)$, albo $S = f(p, V)$, albo $S = f(V, T)$.

Nazywamy ją entropią.

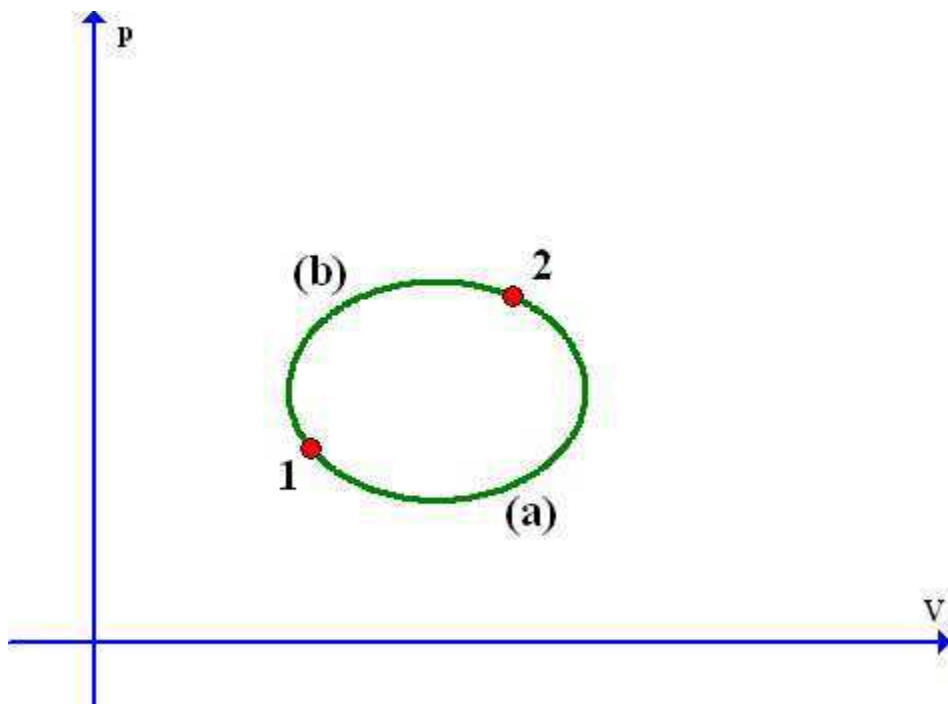
Własność podstawowa (wynika z definicji)

$$\oint dS = 0$$

zmiana entropii w cyklu zamkniętym jest równa zero (jeśli proces jest prowadzony w sposób odwracalny).

Stąd: zmiana entropii między dwoma stanami równowagi jest taka sama dla wszystkich możliwych procesów odwracalnych zachodzących pomiędzy tymi stanami.

Dowód:

$$\oint dS = 0$$

$$\int_{1(a)}^2 dS + \int_{2(b)}^1 dS = 0$$

$$\int_{1(a)}^2 dS - \int_{1(b)}^2 dS = 0$$

$$\int_{1(a)}^2 dS = \int_{1(b)}^2 dS = S_2 - S_1$$

Różnica entropii między dwoma stanami zależy tylko od tych stanów (jeżeli obydwa są stanami równowagi), a nie zależy od procesu.

Pozwala nam to obliczać zmiany entropii również w procesach nieodwracalnych, nierównowagowych, pod warunkiem, że stany początkowy i końcowy są stanami równowagi.

Metoda: konstruujemy dowolny możliwy proces odwracalny między stanami 1 i 2, a następnie obliczamy $\Delta S = S_2 - S_1$.

Zmiany entropii a kierunek przemian w przyrodzie

Kierunek przebiegu procesów przyrodniczych wyznacza II zasada termodynamiki sformułowana przy pomocy pojęcia entropii:

Istnieje funkcja stanu, zwana entropią, zdefiniowana równaniem:

$$dS = \frac{dQ}{T}.$$

Wszystkie procesy w przyrodzie, które zaczynają się jednym stanem równowagi, a kończą drugim stanem równowagi, mogą przebiegać tylko w takim kierunku, że łączny przyrost entropii układu i otoczenia jest nieujemny:

$$\Delta S = \Delta S_u + \Delta S_{ot} \geq 0$$

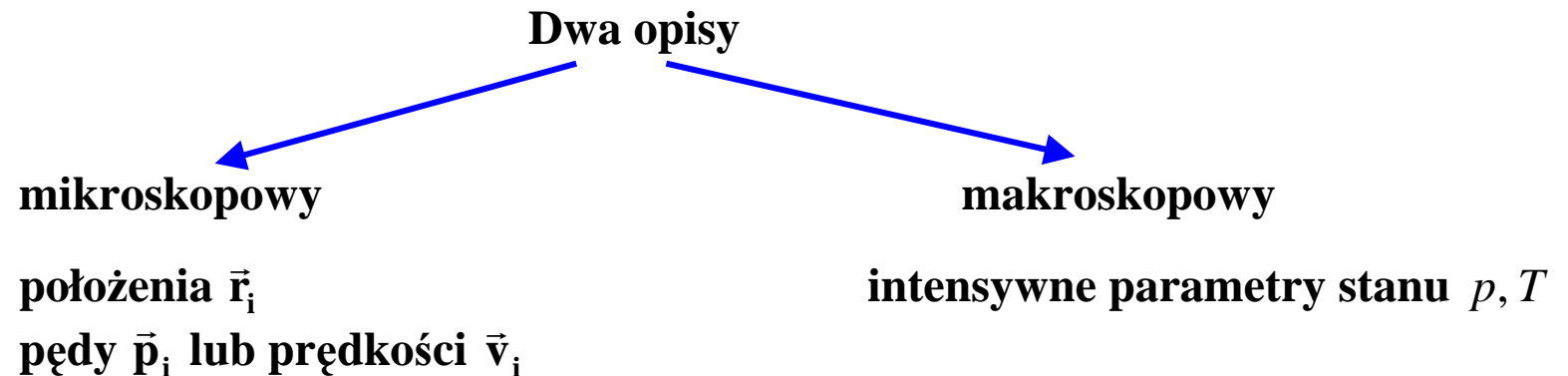
Podsumowanie:

- w procesach samorzutnych, zachodzących w sposób nieodwracalny, entropia zawsze rośnie
- w procesach prowadzonych w sposób odwracalny entropia albo pozostaje stała, albo może być zmieniana w sposób kontrolowany.

Teoria kinetyczna gazów

Cel – wyprowadzenie praw gazowych i innych właściwości termicznych gazów z praw mechaniki.

Podstawy – hipoteza atomistyczna i mechanika Newtona.

Podjęcie statystyczne: parametry stanu wyrażamy przez odpowiednie średnie ze zmiennych mikroskopowych lub ich funkcji:

średni przekaz pędu do ścianek $\Leftrightarrow p$

średnia energia kinetyczna $\Leftrightarrow T$

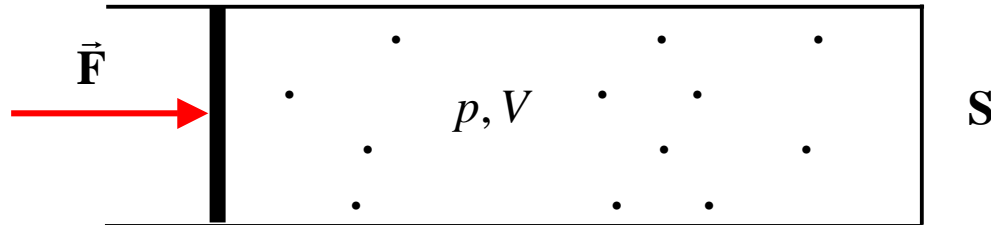
Konieczność podejścia statystycznego: opis 10^{23} cząstek

Wystarczalność podejścia statystycznego: pomiar daje wartości średnie

Definicja wartości średniej: $\langle A \rangle = \sum P(A_i)A_i$, $P(A_i)$ - prawdopodobieństwo

Gaz doskonały: zbiór N punktów materialnych o jednakowych masach m , oddziałujących ze sobą i ze ściankami naczynia jedynie poprzez zderzenia sprężyste, a nie oddziałujących na odległość.

Podstawowe równanie teorii kinetycznej gazów

Ciśnienie zewnętrzne

$$p_z = \frac{F}{S}$$

Ciśnienie gazu na ściankę – jest zmienne, ale w praktyce nie różni się od średniej

$$p \approx \langle p \rangle$$

Można wykazać, że

$$\langle p \rangle = \frac{1}{3} nm \langle v^2 \rangle$$

gdzie n jest liczbą cząstek w jednostce objętości, a $\langle v^2 \rangle$ - średnim kwadratem prędkości.

Dalej będziemy zakładać $p = \langle p \rangle$.

W stanie równowagi $p = \text{const}$ oraz $p = p_z$.

Stąd

$$p = \frac{1}{3} nm \langle v^2 \rangle$$

$$p = \frac{2}{3} n \left\langle \frac{mv^2}{2} \right\rangle$$

$$p = \frac{2}{3} n \langle E_k \rangle$$

$$p = \frac{2}{3} \frac{N}{V} \langle E_k \rangle$$

$$pV = \frac{2}{3} N \langle E_k \rangle$$

$$pV = \frac{2}{3} U$$

Porównajmy to z równaniem stanu gazu doskonałego

$$pV = \frac{M}{\mu} RT$$

Interpretacja temperatury:

$$\frac{2}{3}U = \frac{M}{\mu} RT$$

a więc

$$U \propto T$$

Energia wewnętrzna gazu doskonałego jest wprost proporcjonalna do temperatury empirycznej.

$$U = \frac{3}{2} \frac{M}{\mu} RT$$

Energia wewnętrzna 1 mola gazu doskonałego zależy tylko od temperatury (a nie zależy od p ani od V).

$$U = \frac{3}{2} \frac{Nm}{N_{\text{Av}}} RT = \frac{3}{2} \frac{N}{N_{\text{Av}}} RT,$$

N_{Av} - liczba Avogadro,

$$N_{\text{Av}} = 6,02 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$$

$$U = \frac{3}{2} N \frac{R}{N_{\text{Av}}} T$$

Definiujemy stałą Boltzmann

$$k = \frac{R}{N_{\text{Av}}},$$

$$k = 1,38 \cdot 10^{-23} \frac{\text{J}}{\text{K}}$$

$$U = \frac{3}{2} NkT$$

Średnia energia wewnętrzna na 1 cząstkę

$$\frac{U}{N} = \frac{3}{2} kT$$

Dotyczy gazu 1-atomowego. Atomy mają możliwość ruchu w 3 niezależnych kierunkach.

Stopnie swobody

Mówimy, że pojedynczy swobodny atom ma 3 stopnie swobody.

Liczba stopni swobody jest to liczba niezależnych zmiennych, potrzebnych i wystarczających do opisu ruchu układu.

Liczba stopni swobody jest to liczba niezależnych sposobów absorpcji energii przez układ.

Przykłady;

	v_x, v_y, v_z	3 stopnie swobody ruchu postępowego
	$v_x, v_y, v_z, \omega_x, \omega_y$	jw. + 2 stopnie swobody ruchu obrotowego = 5 st. swobody
	$v_x, v_y, v_z, \omega_x, \omega_y, \omega_z$	3 + 3 = 6 stopni swobody
	x, v_x lub E_p, E_k	2 stopnie swobody ruchu drgającego

Zasada ekwipartycji energii:

Energia dostarczona do układu rozkłada się równomiernie na wszystkie stopnie swobody tak, że w stanie równowagi na 1 stopień swobody przypada średnio energia $\frac{1}{2}kT$, gdzie k jest stałą Boltzmann, a T - temperaturą bezwzględną.

Ludwig Boltzmann (1844-1906)
(źródło – Internet)

Rozkłady Maxwella i Boltzmannna

definicja średniej

- dla zmiennej nieciągłej t_i

$$\langle t \rangle = \sum_i P(t_i) t_i \quad P(t_i) - \text{prawdopodobieństwo wystąpienia wartości } t_i$$

$$\langle f(t_i) \rangle = \sum_i P(t_i) f(t_i)$$

- dla zmiennej ciągłej t wprowadzamy pojęcie gęstości prawdopodobieństwa $\rho(t)$:

$\rho(t) dt$ jest prawdopodobieństwem, że zmienna t ma wartość w przedziale $[t, t + dt]$

$$\langle t \rangle = \int_a^b t \rho(t) dt, \quad t \in (a, b), \quad \text{możliwe również } t \in (-\infty, +\infty)$$

$$\langle f(t) \rangle = \int_a^b f(t) \rho(t) dt, \quad t \in (a, b)$$

gęstość prawdopodobieństwa $\rho(t)$ spełnia warunek normalizacyjny:

$$\int_a^b \rho(t) dt = 1$$

Fizyczna interpretacja prawdopodobieństwa – ułamek ≤ 1 , który podaje, jaka część całkowitej liczby cząstek N posiada określoną właściwość (cechę), np. że składowa prędkości v_x ma wartość v_{xi}

$$P(v_{xi}) = \frac{N(v_{xi})}{N}$$

Dla dużego zbioru cząstek zbiór ich prędkości jest prawie ciągły

$$\rho(v_x) dv_x = \frac{dN(v_x)}{N}$$

Maxwell wyliczył, że

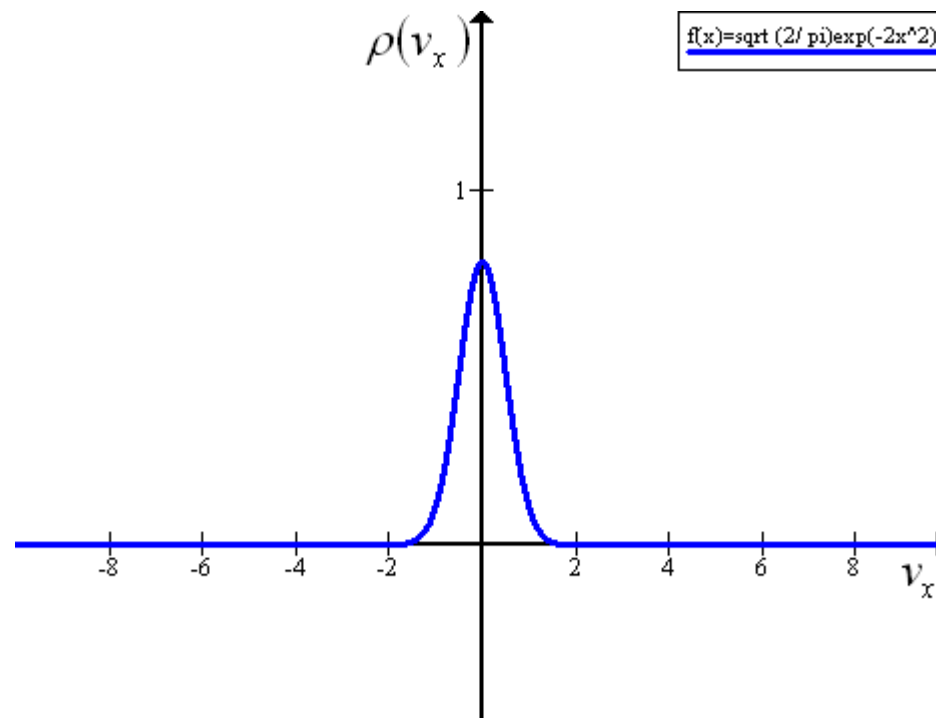
$$\frac{dN(v_x)}{N} = A_x e^{-\frac{mv_x^2}{2kT}} dv_x$$

Stałą A_x można wyliczyć z warunku normalizacji

$$\int_{-\infty}^{+\infty} \rho(v_x) dv_x = 1$$
$$A_x = \left(\frac{m}{2\pi kT} \right)^{1/2}$$

Rozkład Maxwella dla składowej x -owej prędkości $\vec{v}$:

$$\rho(v_x) = \left(\frac{m}{2\pi kT} \right)^{1/2} e^{-\frac{mv_x^2}{2kT}}$$

Jest to rozkład normalny, inna nazwa: rozkład Gaussa.